

Pázmány Péter 1632-es császári követsége Rómában és kiadatlan vatikáni dokumentumai

Az MTA-PPKE Fraknói Vilmos
Római Történeti Kutatócsoport
4. egyetemi műhelyszemináriuma
2019. október 9.

KONTEXTUS

Harmincéves háború (1618–1648)

Török fenyegetés

HISTORIOGRÁFIA

Pozitívista forráskiadások, feldolgozások

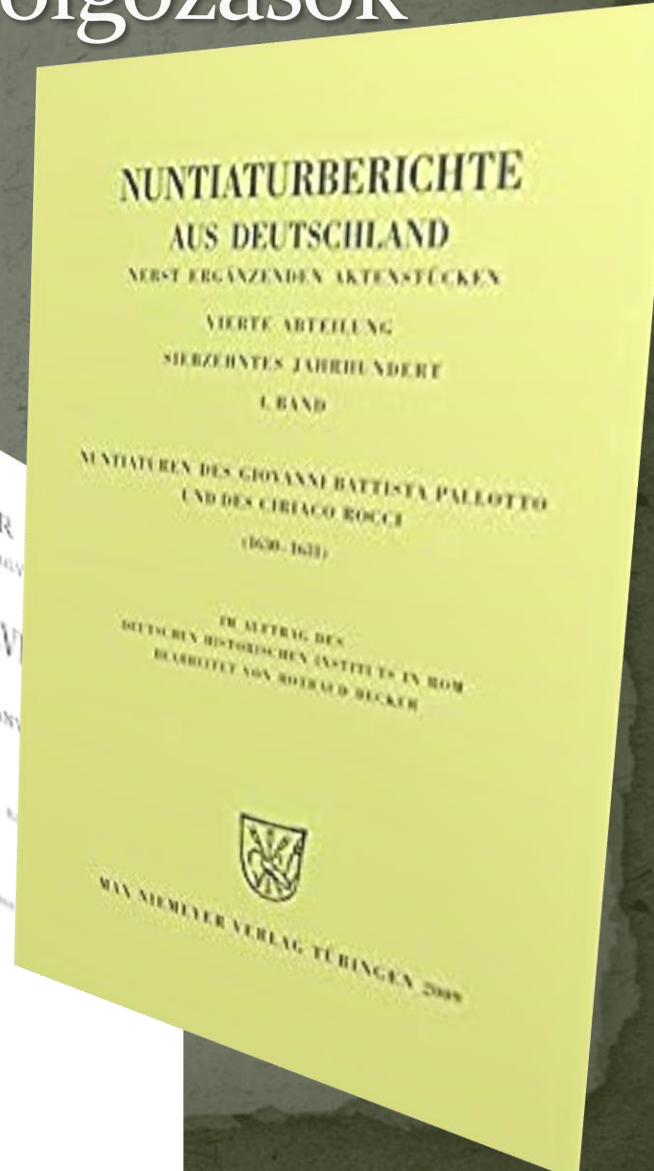
Mednyánszky Alajos (1830), Hanuy Ferenc (1911),
Fraknói Vilmos (1872, 1886)

30 éves háború irodalma

L. von Pastor, Georg Lutz

Nuntiaturberichte

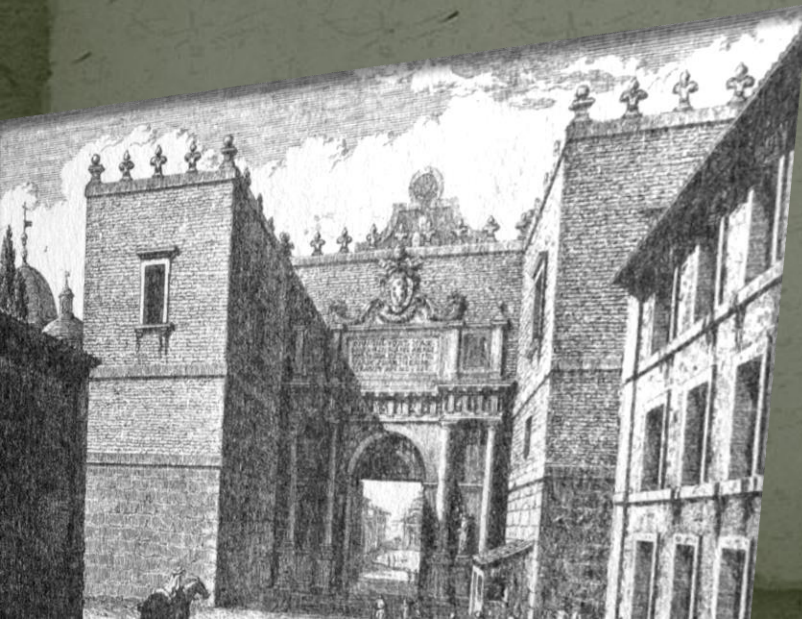
Rotraud Becker
(2013)

I. Nunciatúriai levelezés

(Rotraud Becker)

- 1) VIII. Orbán és környezete az esztergomi érsek római küldetését nemcsak „nem kívánatosnak”, hanem kifejezett fenyegetésnek tartotta. A felszínen semleges, titokban franciabarát pápai politika elleni, Rómában Gaspare Borgia bíboros, spanyol követ által irányított spanyol fellépés részeként tekintettek rá.

I. Nunciatúriai levelezés

- 2) Mivel a katolikus Habsburg udvarokhoz fűződő római viszonyoknak korrektnek kellett maradnia, nem vették figyelembe, hogy mind Borgia, mind Pázmány fellépése mögött uralkodói utasítás áll, és személyes ellenséggként tekintettek rájuk.

I. Nunciatúriai levelezés

- 3) A magyar bíborost titokban megfigyelték, küldetését kezdettől fogva ellehetetlenítették a Kúria részéről. Nem a császári kéréseket és azok elutasítását állították követsége középpontjába, hanem ceremoniális problémákat, mindenek előtt a magyar kardinális császári követi címének elismerését.

I. Nunciatúriai levelezés

Copia scripti exhibiti Cardinali Barberino
Circa Titulum Legati.

Intermittere non possum quoniam molestum animi mei sensum Emmentia
mea deligam. Nunquam enim mihi in mentem venit, ut hic meus ad ur-
bem adveniens, vel Sanchidali Domini nostri Papa, vel Cesare Alati,
molestiam aliquam et creatus. Sed nescio quid meo infortunio, quod
non errore vel studio contrarium accidit, vehementer doleo. Rursus ita
Cum Sanchidali sua libras Cesare Alati redderem Sanchidali sua
dixit: Se accipere, et adire libras Cesaris non posse, si mihi ego de-
gatus apparet, dignum infra dignitatem Cardinalitiam, id est Legati,
viri fungar; Sed ea ex meo tempore, quod ut Summarum Legationis
mee Sanchidali sua exhibui Legationis nomen, mihi spectanda ca-
lamo delevit Sanchidali sua.

Quo ad hoc nihil aliud dixi, quam antea quod utidatum fuit, ut a magnis
Principibus Cardinalibus mitterentur ad Sedem Apostolicam. Cum vero
Sanchidali sua subinvenisset; Ignorantibus fuit qui id fecerunt. Ego aliud
non respondi: quam mihi non fuisse missum a sua matre, ut hac de re
discernerem, sed ne pericula Primarie exponerem, et optem Sanchidali
sua implorarem.

Porro ego omnium nihil ego ulli mortalium significavi; Imo ne aliquo am-
morum alienationis pulchritudine, confutatum habui, Sanchidali sua
id rem facere donec ad alio Legationis meae facienda foret. Sed

- 4) A sarokba szorított Pázmányt színleléssel vádolták a pápai udvarban, és az „Intermittere non possum...” kezdetű védekező iratával összefüggésben olyan légkört teremtettek, amely őt a nyíltan gyűlölt Borgiával állította egy sorba, és a Kúriát tüntette fel megtámadott félként.

I. Nunciatúriai levelezés

- 5) A bíborosi méltóság és követi megbízatás összeférhetetlenségét Pázmány kapcsán elsősorban a spanyol követ Borgia ellenében hangoztatták. Bár bíborosok a későbbiekben is elláthattak követi feladatokat a pápai udvarban, a nem olasz bíborosok (*cardinali nazionali*) kinevezése Borgia és Pázmány „lázasát” követően erősen visszaszorult.

I. Nunciatúriai levelezés

- 6) A botrányokkal teli Pázmány-afférral kapcsolatos nunciusi jelentésekből megállapítható, hogy a pápa jóindulatába és a Kúriából származó magyarázatokba vetett, már korábban is csekély európai bizalom tovább csökkent. Ezzel a bécsi nunciusok tekintélye és befolyása is csorbát szenvedett a bécsi udvarban.

I. Nunciatúriai levelezés

- 7) Bécset nem tudta meggyőzni a Kúriának az a buzgalma sem, hogy a nunciatúrának adott részletes utasításokkal az eseményeknek azt a római verzióját terjessze el, amely szerint Pázmány helytelenül viselkedett, és ezért a Kúria alappal él heves panaszokkal vele kapcsolatban. Ezzel nemcsak a bíboros saját jelentései álltak szemben, hanem mások beszámolóí is.

I. Nunciatúriai levelezés

- 8) A császári udvarban nem sikerült az esztergomi érseket hitelteleníteni, pozícióit megingatni, sőt komolyan fontolóra vették visszaküldését az Örök Városba, amit a pápai diplomácia heves ellenállása végül megakadályozott. 9) A magyar egyház feje és a pápa közötti diplomáciai konfliktus a magyar egyház és a római Szentszék kapcsolatait is több évre feszültté tette.

(Tusor Péter)

che questa sia Guerra
Politica per abbattere la
che quello che si publica in
di addormentar i Cacci-
mandate da Giovanni a
dalla gli ^{Donche} si sape la tua
Italia, e denotare. di
di venirmi l'Imp. Rom.

[Faint handwritten text from another page visible through the paper]

Dusk
 morn
 son
 &
 cha
 el
 &
 ic
 del
 man
 ab
 &
 a ins
 f. s.

...senza della B
...ca di
...all' Elea
...in eta
...nti. Ho
...ante la B
...i. pua
...e della
...gna' i
...in oc
...ma' f

[Faint handwritten notes, likely bleed-through from the reverse side.]

11to per alla 2.^a dimanda
 Chissim^o che detto è
 e dal ritirare i Pa
 e l'acquisto dell'ing
 intieri, e rinverchi
 Cat^o, mostrando li
 già d. D. Saverio per
 in d. Sca^o Le Ditt^e, e
 14.º in Francia sopra
 pariti l'ing^o l'entr
 br al di m^o e

la prima è di far offi al
alla conformazione della fusione
e di ferra. 2. ferra. 3. ferra.
e di ferra. 4. ferra. 5. ferra.
ferra. 6. ferra. 7. ferra. 8. ferra.
ferra. 9. ferra. 10. ferra. 11. ferra.
ferra. 12. ferra. 13. ferra. 14. ferra.
ferra. 15. ferra. 16. ferra. 17. ferra.
ferra. 18. ferra. 19. ferra. 20. ferra.
ferra. 21. ferra. 22. ferra. 23. ferra.
ferra. 24. ferra. 25. ferra. 26. ferra.
ferra. 27. ferra. 28. ferra. 29. ferra.
ferra. 30. ferra. 31. ferra. 32. ferra.
ferra. 33. ferra. 34. ferra. 35. ferra.
ferra. 36. ferra. 37. ferra. 38. ferra.
ferra. 39. ferra. 40. ferra. 41. ferra.
ferra. 42. ferra. 43. ferra. 44. ferra.
ferra. 45. ferra. 46. ferra. 47. ferra.
ferra. 48. ferra. 49. ferra. 50. ferra.
ferra. 51. ferra. 52. ferra. 53. ferra.
ferra. 54. ferra. 55. ferra. 56. ferra.
ferra. 57. ferra. 58. ferra. 59. ferra.
ferra. 60. ferra. 61. ferra. 62. ferra.
ferra. 63. ferra. 64. ferra. 65. ferra.
ferra. 66. ferra. 67. ferra. 68. ferra.
ferra. 69. ferra. 70. ferra. 71. ferra.
ferra. 72. ferra. 73. ferra. 74. ferra.
ferra. 75. ferra. 76. ferra. 77. ferra.
ferra. 78. ferra. 79. ferra. 80. ferra.
ferra. 81. ferra. 82. ferra. 83. ferra.
ferra. 84. ferra. 85. ferra. 86. ferra.
ferra. 87. ferra. 88. ferra. 89. ferra.
ferra. 90. ferra. 91. ferra. 92. ferra.
ferra. 93. ferra. 94. ferra. 95. ferra.
ferra. 96. ferra. 97. ferra. 98. ferra.
ferra. 99. ferra. 100. ferra.

[illegible]

nista', che non
 un' insellazione
 insellata su
 Urbanu' vng.^{na}
 in s. B. d. m.
 nista hegacimij
 na' Carl: e' in
 em' l'ga. Al L.
 delle d. m. m.
 he il Carl: m.
 in parimente s.

[illegible]

A close-up photograph of a manuscript page from the Voynich manuscript, showing a single column of text written in a cursive script. The parchment is aged and yellowed. A white rectangular label is placed over the middle section of the text, obscuring several lines. The text is written in a dark ink, and the script is consistent throughout the visible portions.

[illegible][illegible][illegible]

accompagnando
 la S. ma la gu
 i bene. egl
 in un era q
 lui non app
 la differenza
 no, intendi
 aiutate a c
 biamo legat
 le i Card. no
 in Savonar
 menti. Di
 andas. da
 legat. Ma
 non in alor
 veniamo, ma
 non quanto
 mi & ma
 acci

II. Államtitkársági jegyzőkönyvek

- 1) Kimutatható válik Pázmány „lojalitásváltása”. Pázmány Péter VIII. Orbán kánoni tiltása és saját kezdeti fogadkozása ellenére végül mindent részletesen feltárt az 1632. április 6-ai pápai audiencián elhangzottakból a császári Titkos Tanácsnak előtt május végi zárójelentésében.

- Magyarország prímásának választania kellett kettős: bíborosi és császári titkos tanácsosi lojalitása között. E választás hosszas belső és külső küzdelem után, csak a római követség legvégén, 1632. május második felében, szinte a legvégén történt meg. Ettől kezdve haláláig az esztergomi érsek a Barberini-ház kérlelhetetlen ellenfele, a bécsi udvar egyik „héjája” az itáliai, pápai politikában. Nemcsak a Barberinik tekintettek rá ellenségként, a viszony kölcsönös volt.

II. Államtitkársági jegyzőkönyvek

- 2) Az Azzolini államtitkárral folytatott tárgyalások jegyzőkönyveiből világosan kiderül, hogy maga Pázmány javasolta, sőt többször kérte: legalább az itáliai tizedeken alapuló részletfizetés terhére folyósítsanak előzetesen, egy összegben segélyt.

II. Államtitkársági jegyzőkönyvek

- 3) A jegyzőkönyvek elemzésének fontos eredménye, hogy testközelből láthattuk: az egyébiránt kolerikus alkatú magyar főpap, bár hátrányosabb taktikai helyzetben volt, a kuriális prelátusokhoz hasonlóan valóban mesterien élt a disszimuláció eszköztárával.

II. Államtitkársági jegyzőkönyvek

- 4.) A magyar és nemzetközi történetírás számára a *purpura* a pázmányi történeti identitás elválaszthatatlan összetevője. Ő maga kimutathatóan nem tulajdonított bíborosi méltóságának különösebb jelentőséget (szerinte „bíborosi kalapja nem való másra, minthogy sírja felé helyezzék”).

II. Államtitkársági jegyzőkönyvek

- 5) Fontos eredmény, hogy az aktákban feltűnik a pápai Államtanács, a *Congregazione dello Stato*, s hogy beleláthattunk a pápai döntéshozatal napi működésébe, az Államtitkárság előkészítő munkájába.

II. Államtitkársági jegyzőkönyvek

- 6) Magyarország prímásának római szereplése messze túllépett a császár–pápa viszony keretein, és az európai diplomácia legmagasabb szintű koordinátáin mozgott. Nemcsak titokban egyeztetett Borgiával, a spanyol és az osztrák Habsburg követ közösen lépett fel a római diplomáciai kar előtt.

II. Államtitkársági jegyzőkönyvek

- 7) Pázmány 1632. április 12-ei utalása Azzolininek, hogy az Egyház szolgálatára évekre Rómába költözne, azt mutatja, hogy állandó római császári követségének, bíboros protektorátusának terve nem 1632. évi szereplése nyomán vetődött fel, ahogy eddig véltük, hanem épp ellenkezőleg: követjárása egy évek óta tervezett római diplomáciai szerepvállalás első (és mint már tudjuk, utolsó) epizódja volt.

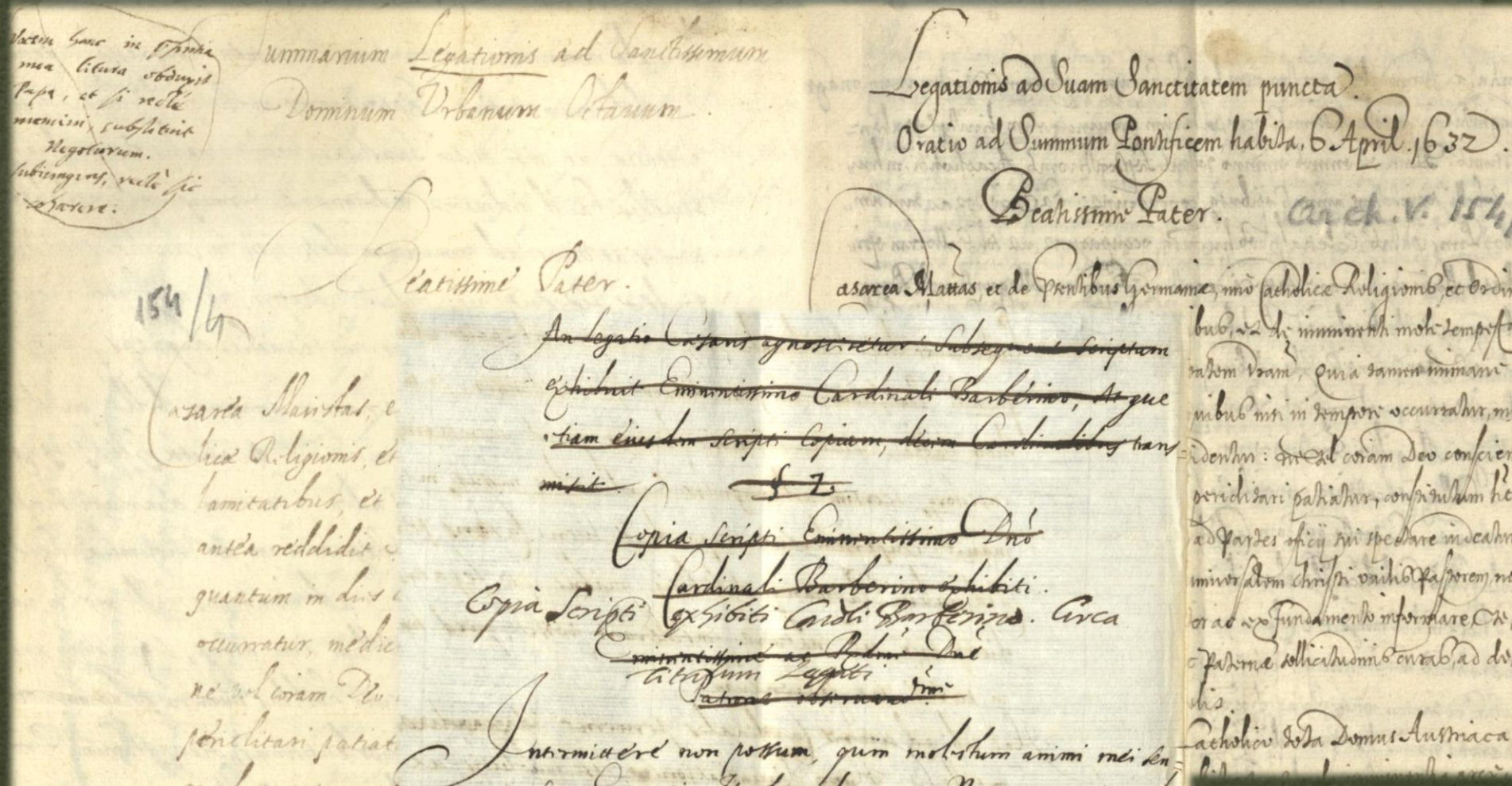
II. Államtitkársági jegyzőkönyvek

- 8) A római követjárás a pápa svéd-ellenes ligába vonása terén egyértelmű és határozott kudarc. Mindazonáltal e fiaskó nem magyarázható kizárólagosan VIII. Orbán franciabarát politikájával, illetve nem értelmezhető pusztán Róma és Bécs kapcsolatai összefüggésében. A szöveg, amit Pázmány magával hozott Rómába, nemcsak a pápai, hanem – németalföldi kitételei miatt – a madridi udvar számára is elfogadhatatlan volt.

III. Prímási Levéltár, Arch. Eccl. Vet.

- +1) A kutatás utolsó, szenzációs eredménye: Pázmány római követjárásának legfontosabb dokumentumait közzé kívánta tenni nyomtatásban!

Francia hegemonia kibontakozása (svéd szövetségben) –
VIII. Orbán frankofil attitűdje – Trienti reform
konfesszionalizáció megtorpanása / szekularizáció
kezdetei

